

פרשת ב' א

צִדְקַת תְּשׁוּבָה לַיְהוָה – בָּא

לא תִשָּׂא פְרִסָּה... – האם הפְּרִסָּה נחשבה לקמיע?

בפרשתנו, **בָּא** (=3 בגימטריא), מובא סיפורן של שלש המכות האחרונות שהביא הקב"ה על מצרים, ועניינה העיקרי הוא יציאת מצרים. לאחר מכת החושך, מתגמש פרעה, והוא יזם הצעת פשרה, בה תותר יציאתם של כל בני ישראל, גם טַפְּכֶם גַּלְד עִמָּכֶם". הוא מציב בפני משה רק תנאי אחד, סביר מאוד לכאורה, "רַק צֹאנֶיכֶם וּבְקָרְכֶם יֵצְגוּ". במקום לנהל עם פרעה משא ומתן על כמויות ומספרים, משיב משה בשלילה מוחלטת, ואף מוסיף דרישה נגדית הנראית לנו מוגזמת במיוחד, "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם אֶתֶּה תִתֶּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת וְעִשִּׂינוּ לְה' אֱלֹהֵינוּ; וְגַם מִקְנֵנוּ יִלְדָּ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא פְרִסָּה כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעַבְדְּ אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ". בדרישתו ה"חוצפנית" משהו, חוסם משה לכאורה, בפני פרעה, כל אפשרות לפשרה. התעקשותו של משה על עניינים **חומריים**, כאשר הוא דורש בעצם לאפשר לעם ישראל לעבוד את הקב"ה עבודה **רוחנית**, דורשת הסבר. לא ברור גם, מהו עניינה של **הפְּרִסָּה**, שדווקא אותה משה מוצא לנכון להזכיר פה, כמשהו המייצג את ההתנגדות העקרונית לפשרה, שהרי יכול היה לעשות שימוש בחלופה, של גדי או עגל למשל?

המכה שקדמה לויכוח האחרון, היתה מכת החושך, וסיפורה של מכה זו כרוך בתורה עם הוויכוח שהזכרנו, כפרשיה אחת (קטע נפרד). אם לסמיכות של שתי פרשיות שונות, יש משמעות וסיבה, אזי, עובדות שונות לכאורה, המופיעות באותה פרשיה, כרוכות בוודאי בקשר הדוק עוד יותר. נשוב איפוא למכת החושך, הפותחת את הפרשיה. הקב"ה מצוה את משה "נִטָּה יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ". לשם מה הכפילות, הקיימת לכאורה בין הביטויים "וַיְהִי חֹשֶׁךְ", "וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ"? ומה פשר הפעולה "וַיִּמַּשׁ"? כאשר משה מבצע אחר כך את המוטל עליו, מתקבלת התוצאה - "וַיְהִי חֹשֶׁךְ אַפְלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים: לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים". ויש מקום לשאול גם על התיאורים הכפולים "חֹשֶׁךְ אַפְלָה", "לֹא רָאוּ... וְלֹא קָמוּ...". מדוע לא מסתפקת התורה בציון התכונה הקשה יותר, או הכואבת יותר במכת החושך, מבלי להוסיף פירוט מיותר לכאורה?

כדי להשיב, עלינו לרדת לשורשה של הפעולה "וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ". המפרשים מביאים לביטוי זה שלשה פירושים שונים, המשלימים זה את זה. המקור הראשון הינו המילה '**אָמַשׁ**', המאפשרת לנו להבין שמכת החושך לא החלה בדרת הלילה, כי אילו ניתנה אז, קשה היה להבחין, בינה ובין לילה רגיל. המכה ניתנה דווקא לפנות בוקר, כאשר אפשר כבר לדבר על הלילה שהסתיים, כעל '**אָמַשׁ**', דווקא אז החלה מכת החושך. ואז, מייד ברור לכל, כי התרגשה לבוא מכה של חושך, ואין המדובר בחשיכה הלילית הטבעית. השורש השני הינו **מ.ו.ש**, שמשמעותו דומה לזו של השורש **ז.ו.ז**, ובבנין הפעיל, '**הָמִישׁ**', משמעותו **היזי/הסיר**. ובא ללמדנו, שהחושך בו לקו המצרים, היה כה קשה, עד שרישומו **דחק והסיר** את התחושה של החושך הרגיל.

השורש שלישי שאפשר לייחס לפעולה זו, הינו **מ.ש.ש**, מלשון **מישוש**. בחושך רגיל (בדומה לעיוורון), משמש חוש המישוש במקום חוש הראיה. אלא שחוש המישוש מוגבל מאוד, לעומת חוש הראיה, ומספק "תמונה" פחות חדה ופחות מקפת מזו שניתן לקבל במבט חטוף. חולשה זו כמו מרומזת במילה **חֹשֶׁךְ**, אם נפרק אותה לשני מרכיבים, **חש** (מרגיש) כ- (מלשון בערך), כלומר היכולת לחוש בחלקיות את החפץ (באמצעות המישוש למשל). אך לא כזו היא מכת החושך. השורש **מ.ש.ש** ממחיש אומנם את הצורך במישוש, אך הפעם אין במדובר במישוש החפצים הסמוכים, כי אם במישוש החושך עצמו, "וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ", את "**סמיכותו**" ואת "**עוביו**" של החושך. לכן נדרש גם ה"עיבוי" המילולי "חֹשֶׁךְ אַפְלָה". כעת קל להבין את המצב המתואר בכתוב "וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו", שהמצרים היו כמו **יצוקים** בתוך החושך.

במקביל למכת החושך שניחתה על המצרים, מספר לנו הכתוב, "וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹרֶךְ יָמֵיהֶם". המדרש מסביר, שאין המדובר במקום מושבם, בארץ גושן דוקא, אלא שגם בבתי המגורים של המצרים, בהם היתה חשיכה למצרים, יכלו בני ישראל לראות ללא קושי. כך הם יכלו לראות, את כל המצוי והטמון בבתיהם של המצרים, תכשיטים, בגדים, כלים ועוד. הקב"ה עשה זאת בכוונה תחילה, כדי שבני ישראל יוכלו לדעת, מה ניתן לשאול ולבקש מהמצרים, בטרם צאתם ממצרים.

ננסה להבין עתה את משמעות הדברים על דרך חסידות ופנימיות. על פי הפשט והנגלה, החֹשֶׁךְ אינו משהו שניתן להגדירו, כישות בפני עצמה. הגדרתו של החושך, בנויה על התייחסות לאור, כי חֹשֶׁךְ מוגדר כהעדר של אור. לכן, הדלקה של נורה או אפילו של נר קטן, גורמת להיעלמותו המיידית של החֹשֶׁךְ. מעניין שאם נתבונן במעשה הבריאה, בפרשת בראשית, נגלה כי בעולם הזה, קדם החושך לאור, "וְהָאֵרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְרָחֹק עַל פְּנֵי תְהוֹם...", ורק אחר כך, "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹרֶךְ יָמֵיהֶם אֹרֶךְ יָמֵיהֶם אֹרֶךְ יָמֵיהֶם". האור מייצג בפנימיות, השפעה של טוב אלוקי, ואילו האמצעים מקבלי האור, אלה שבאמצעותם אמור האור להאיר, קרויים 'כלים'. כדי להבהיר זאת, ניתן להשתמש ב'אנרגיה' כמילה חלופית בעלת משמעות חלקית. אנרגיה חשמלית למשל אינה מתגלית, או באה לידי ביטוי, אלא כאשר היא מוזרמת למכשיר חשמלי. ואז באמצעות האנרגיה באה לידי ביטוי, כמשהו המיטיב עם המקבל, או עם סביבתו. 'הארה', יכולה לבוא לידי ביטוי בצורות שונות,

ואפילו מנוגדות, בהתאם לכלי בו האור "מאיר". מזגן לדוגמא, יביא את האנרגיה לידי ביטוי בקירור. בתנור לעומת זאת, תבוא ה"הארה" לידי ביטוי, בחימום, באפיה, בבישול ועוד.

דווקא האור, מייצג את הטוב האלוקי, כי רק באמצעותו ניתן לראות. ברור לנו כי הקב"ה הוא המקור לכל השפע והחיות בעולם. אך עדיין, מכיוון שהקב"ה מסתיר ומעלים את מציאותו בעולם (מלשון העולם), הוא עושה זאת "בדרך הטבע", ע"י מערכת של חוקי טבע וכוחות. ומי הם עושי דברו של הבורא, באשר להשפעת חיות לכדור הארץ? ברור שמדובר במאורות השמים, ובשמש בעיקר. השמש, לא רק מחממת באמצעות קרני האור שלה, אלא גם מאפשרת את גידול הצמחייה, באמצעות תהליך הפוטוסינתזה. בתהליך זה הופך האור להיות חומר, תאים בצמח (מקור לאנרגיה), ומזון לאדם ולכל החי. בתהליך הפוטוסינתזה מעורב האור גם בהפקת אויר לנשימה, את החמצן (אור + ' = < אויר).

בספר קהלת, עושה שלמה המלך שימוש, ביחסי הגומלין בין האור ובין החושך, כמשל, "וְרָאִיתִי אֲנִי שָׁיֵט יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן הַסִּכְלוֹת פִּיתְרוֹן הָאֹר מִן הַחֹשֶׁךְ". על דרך הנגלה, החכמה נמשלת לאור, והיעדרה, הסכלות, נמשלת לחושך. ברור, שיש יתרון והעדפה לחכמה, על פני הסכלות, כפי שיש העדפה לאור, על פני החושך. על דרך החסידות לעומת זאת, בא הפסוק ללמד, שכל ההבנות בדבר עצם קיומו של האור, והיתרונות שבו, באים מעצם קיומו של החושך, העוזר לנו להבין את מהותו של האור ואת יתרונותיו. כמו שהאדם אינו מודע לטוב שהקב"ה גומל עימו ובוודאי שאינו מכיר טובה לבורא, על היותו בריא, עד שהוא לוקה במחלה, או מבקר בסביבתם של חולים.

אם נעבור לגימטריא פשוטה, נגלה כי, אור = 207 = רז. באור הפשוט לכאורה, יש צדדים פנימיים רבים, נסתרים יחסית. קרן האור היא ישרה לכאורה, אך למעשה היא בנויה בצורה גלית. המילה 'גל' כמו באה לרמז על הגילוי, המתאפשר לנו באמצעות האור. נראה לנו לכאורה, כי האור מואר, והחושך נטול אור. לאמיתו של דבר האורות המצויים ב"חושך", עולים לאין ערוך, על האור הנראה לעינינו. עינו של האדם היא כלי מוגבל, המסוגל להבחין בתחום צר מאוד של תדרים של אור, מהאדום בתחתית ועד הסגול. כל הקרינה, בעלת התדרים שמתחת לאדום (אינפרא אדום) או זו שמעל הסגול (אולטרא סגול ומעלה), הינה בעבורנו בגדר "חשיכה". זאת אומרת, שהכלים שלנו, בהיותם מוגבלים, אינם מסוגלים לקבל את שפע הקרינה האלוקית, אלא רק חלק מוגבל ומצומצם ממנה. אפילו בריבוי של קרינה הנראית, אין אנו מסוגלים לעמוד. ניסיון להביט בשמש, עלול להביא לעיוורון, והסכנה לבריאות מחשיפה ממושכת לאור השמש, אף היא ידועה כיום (שלא לדבר על רנטגן, לייזר, רדיואקטיביות ועוד).

עם ישראל, ירד למצרים ה"חשוכה", כדי לדלות ולהעלות משם שפע של אורות וניצוצות רוחניים. בכל דבר שהקב"ה עושה, אף אם הוא נראה לנו שחור משחור, טמונים אורות טובים אלוקי. ככל שנאמין בכך יותר, כך יהפכו אמצעי הראייה שלנו, למשוכללים יותר, הקיבולת של הכלים שלנו תגדל, ונוכל לגלות בהדרגה, את הטוב האלוקי הסובב ומקיף אותנו. ראיית השלילה, בנו היא ובמשקפינו. בראייתם הגשמית, לא ראו המצרים במכת החושך, דבר. עם ישראל שקיבל יכולת זמנית מופלאה, מעין "ציוד משופר לראיית לילה" (אינפרא אדום, אור הכוכבים וכיו"ב), יכול היה לראות את "האוצרות" הטמונים בבתיהם של המצרים, לבקש אותם מהם אחר כך, ולהוציאם עימם ממצרים. בכך ייסגר המעגל החיוני להפיכתם לעם, ו"יאמר לאבְרָם יָדַע תִּדַע כִּי גַר יְהִיָּה זְרָעָךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדִּים וְעָנִו אֶתְּם אֶרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה... וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְרַכְשׁ גָּדוֹל". העבדות שימשה כתהליך של עיבוד רוחני, ממנו הם יוצאים ברכוש גדול (רוחני אך גם גשמי)

לכן, לאחר חווית "החושך המואר", משה רבינו אינו מוכן לוותר אפילו על פרסה. הפרסה הינה חלק קרני, שאינו ראוי אפילו למאכל כלב. אבל משה יודע, שבכל חומר חבויים ניצוצות רוחניים רבים, ובמיוחד אם מדובר בקניינו (רכושו) של עם ישראל. רק באמצעות הניצוצות הטמונים בגשמי, ניתן לעלות ברוחני (רוב המצוות מתייחסות לשימוש באמצעים גשמיים). מהחומר הגשמי ביותר, עור של בהמה כשרה לדוגמא, מעבדים ומכינים ספרי תורה, תפילין ומזוזות, והם הופכים להיות חפצים של קדושה, "כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעֵבֶד אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ". המונח 'פְּרֻסָּה' מייצג בקבלה, גם מעין מסך המפריד בין עולמות ומסתיר על עולמות רוחניים גבוהים יותר. אולי בכך גם רומז לנו משה רבינו, שבגאולה העתידה, הפְּרֻסָּה והחציצה הקיימת כיום בין הגשמי ובין הרוחני, בין האור הנראה ובין האורות הגבוהים יותר והנסתרים "שבחשיכה", תיעלם, "לא תשאָר פְּרֻסָּה". "יציאת מצרים" הקרובה, תסיר מיצרים והגבלות, הקיימים כיום בין הגשמי ובין הרוחני.

דבר חסידות

"לִלְכוּ מִחֵיל אֶל חֵיל... – מעלה היא מעלה, רק כשהיא מביאה לעליה ולהתעלות. כשנשארים בה – היא הופכת לחיסרון. (ליקוטי דיבורים - אדמו"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ס / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.